

Werken aan schoolaanwezigheid:
van in-gewikkeld naar ont-wikkeling

WELKOMME

17 september 2024 - Samenwerkingsverband ZOUT

Wie zijn wij?

Foto: Diana Eissens | By Sense Photography

Linda Gerritsen &
Gezina Topper

gerritsen.topper@gmail.com

Wie ben jij?

FOCUS VANDAAG

- Introductie op het thema:
van afwezigheid naar aanwezigheid
- Inzicht krijgen in de Piramide van
Aanwezigheid als hulpmiddel om
vroegtijdig verzuim op te merken en
schoolaanwezigheid te stimuleren

Van afwezigheid
naar aanwezigheid

VIEREN VAN AANWEZIGHEID

FIJN DAT JE ER BENT!

Sta eens even stil:

Hoe belangrijk is aanwezigheid voor jou?

Is er in jouw school aandacht voor jouw aanwezigheid? Waar blijkt dat uit?

TOPJE VAN DE IJSBERG?

- Afwezigheid als signaal van onderliggende problematiek
- Bij leerlingen die in het VO vastlopen, was vaak ook al sprake van verzuim op de basisschool
- Optelsom ziekteverzuim en ongeoorloofd verzuim

-> Nieuwsgierige houding van belang om de waterlijn te laten zakken & zicht te krijgen op de oorzaak van de afwezigheid

*Ontwikkelingsopgaven die worden uitgesteld,
moeten later alsnog worden genomen*

ONDERWIJSTIJD

- Wat betekent volledige schoolgang?

-> 100% onderwijstijd basisonderwijs = 7520 uur
Onderbouw minimaal 3520 uur
Bovenbouw minmaal 3760 uur
Vrij te verdelen 240 uur

940 uur per jaar : 40 lesweken = 23,5 uur per week
(Bron: Handreiking onderwijstijd, regels en ruimte op een rij. OCW)

Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces doorlopen.

- Hoe ga je om met leerlingen die verminderd naar school komen?
- Van “*wat heeft de leerling*” naar “*wat heeft de leerling nodig om te kunnen profiteren van het volledige onderwijsaanbod?*”

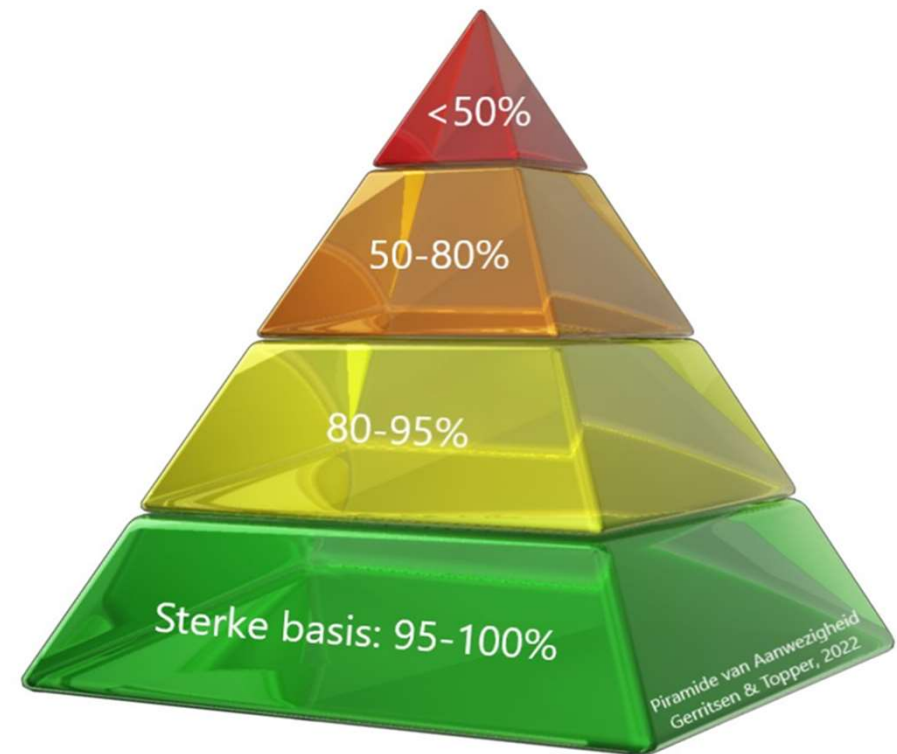
Wat vind ik
ingewikkeld aan
leerlingen die
afwezig zijn?

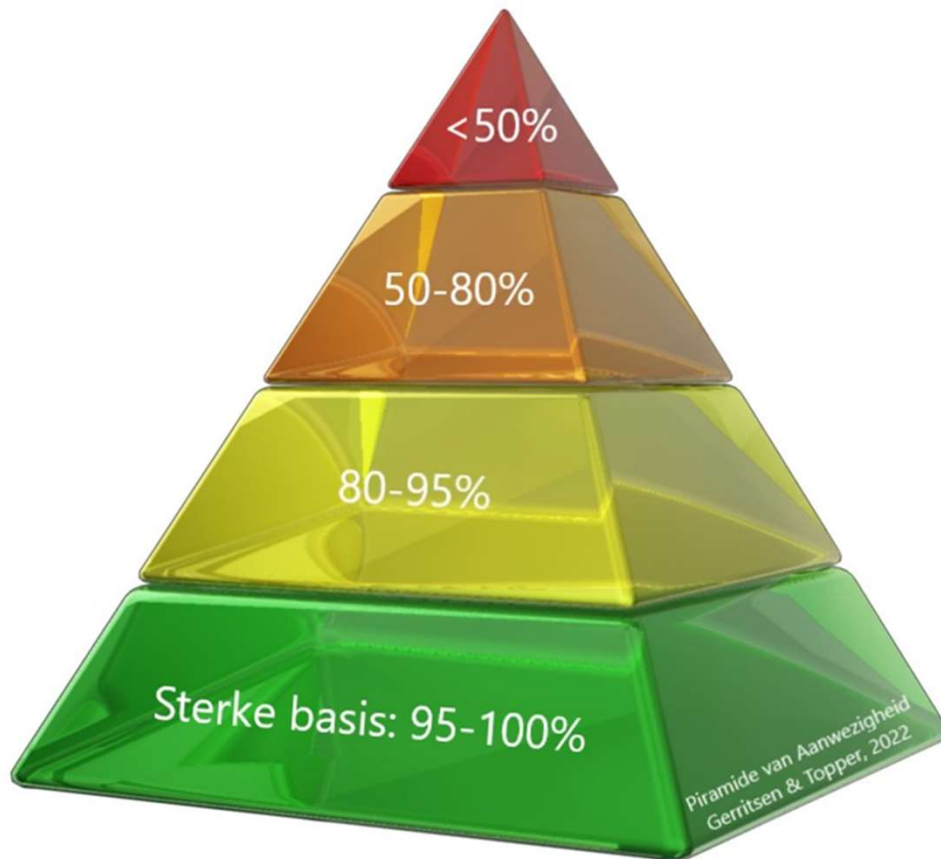
Piramide van Aanwezigheid

PIRAMIDE VAN AANWEZIGHEID

- Kader om schoolaanwezigheid te stimuleren en onderwijsperspectief te bieden voor leerlingen met verminderde onderwijsdeelname
- Elke nieuwe laag van de piramide overtreft en omvat de vorige lagen (“Transcend and include”)
- Uitgangspunt gezonde schoolaanwezigheid:
 - 80% van de leerlingen in groen
 - 15% van de leerlingen in geel
 - 5% van de leerlingen in oranje/rood

FOCUS PER LAAG VAN DE PIRAMIDE

Intensieve samenwerking zorg/onderwijs. Het proces is een doel op zich. Vertragen, verdiepen, verdragen, volhouden.

Herhalende patronen doorbreken en verbreden naar levensloopdenken. Aanpassing onderwijsdoelen. Samenwerking ketenpartners onvermijdelijk. *Je kan het als school niet alleen.*

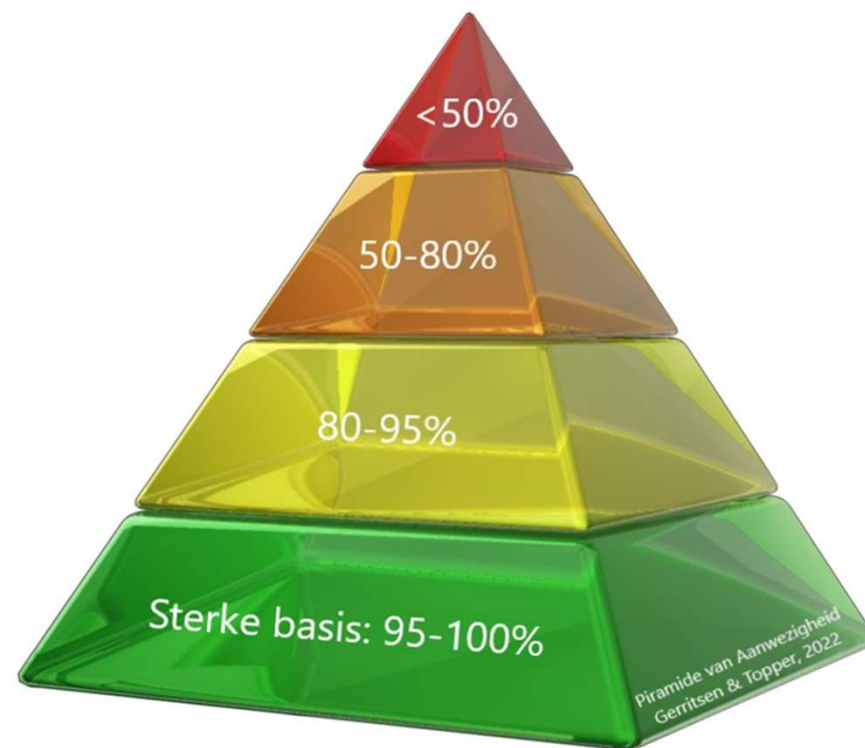
Waarnemen en begrijpen van afwezigheid. *In het licht word je gezien.* Gerichte interventies moeten aansluiten de reden van verzuim. Onderwijsdoelen niet aangepast.

Algemene acties die een positief verblijf op school stimuleren: visie op aanwezigheid als onderdeel van het verzuimbeleid, veiligheid, gezondheid, educatief partnerschap met ouders.

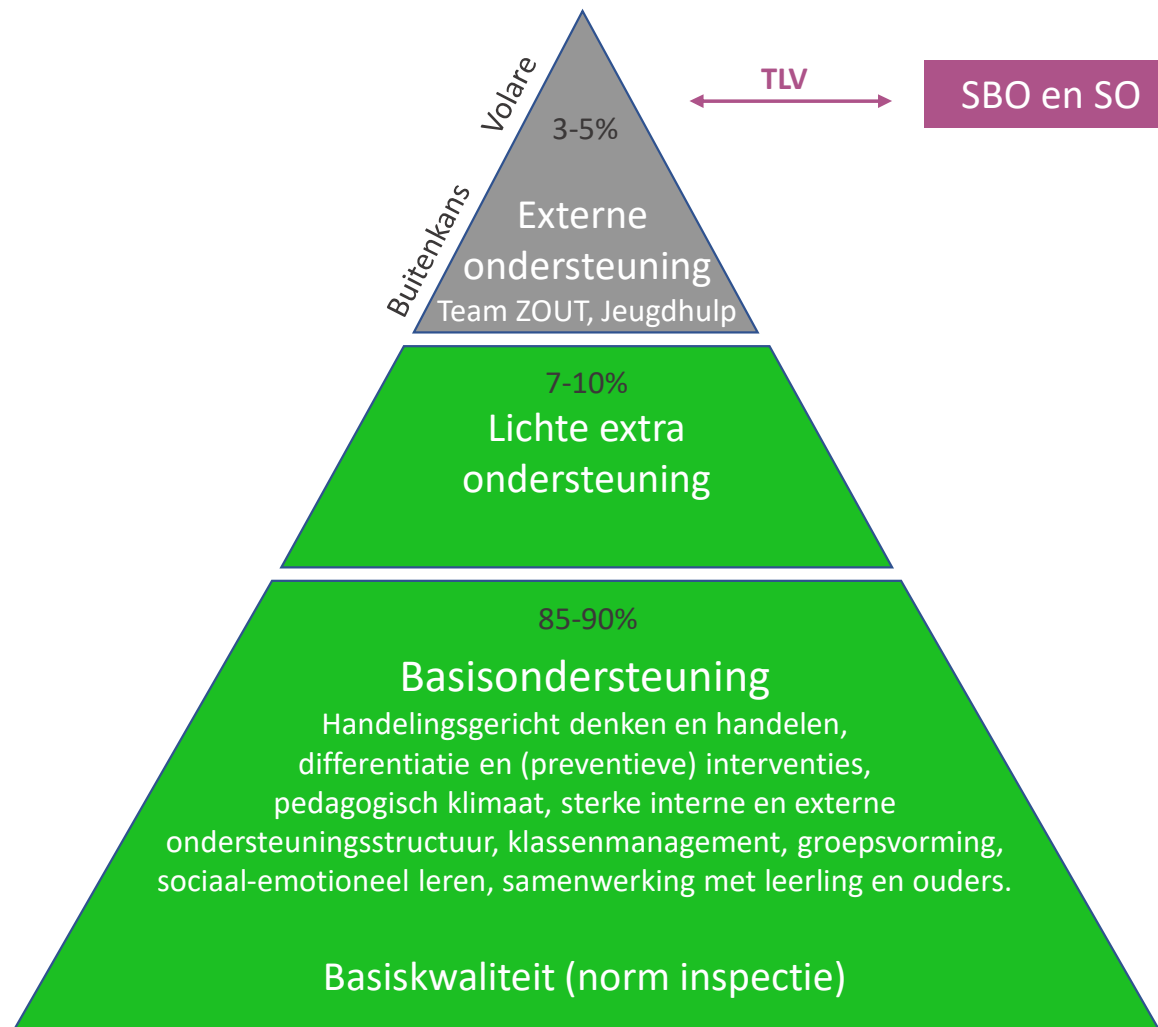
GROEN: DE STERKE BASIS

- Leerlingen met een goede schoolaanwezigheid zijn tussen de 95-100% aanwezig, d.w.z. gemiddeld tussen 22 – 23,5 uur per week.
- Onder de sterke basis valt goed onderwijs voor alle leerlingen, met ruimte voor differentiatie en culturele sensitiviteit. Daarnaast zijn dat strategieën die zich richten op de gezondheid van leerlingen en het lerarenteam & alle maatregelen die de school treft om leerlingen tijdig in beeld te hebben, verzuim op te merken en de aanwezigheid op school te vergroten.
- Bijv.: heldere ondersteuningsstructuur, schoolbreed verzuimbeleid en een aanpak om pestgedrag tegen te gaan.
- Samenwerking met ouders: ouderbetrokkenheid, educatief partnerschap en inzet van pedagogische driehoek

“Hoe steviger de basis, hoe sterker het fundament”

DRIEHOEK VAN ONDERSTEUNING

Onderzoek geoorloofd verzuim

Onderzoek Kohnstamm Instituut gericht op PO, VO en (V)SO en MBO: Grip op geoorloofd verzuim.
<https://kohnstammstituut.nl/rapport/schoolbeleid-en-registratie-aanwezigheid-en-afwezigheid/>

“Het verzuim in de eerste maand van het schooljaar is een belangrijke voorspeller voor het verzuim in de rest van het schooljaar”

- Pak verzuim in de eerste maand aan
- Start met een goede verzuimregistratie en procedure
- Zorg voor een gecombineerde gezamenlijke aanpak
- Goed contact met leerling en ouders draagt bij aan aanwezigheid

KOHNSTAMM
INSTITUUT

Pauze

LAAT DATA VOOR JE WERKEN

- Verzuimregistratie: wat registreer je?
- Hoe ziet de aanwezigheidsdata van jouw school eruit?
- Onderscheid geoorloofd en ongeoorloofd verzuim?
- Met wie werk je als school samen aan aanwezigheid?
- Wanneer is er sprake van zorgwekkend verzuim?

Wanneer het aan een gezamenlijke visie ontbreekt om beleid te voeren rond afwezigheid/aanwezigheid, loop je het risico dat het verzamelen van data een doel op zich wordt

Wat is zorgwekkend geoorloofd verzuim?

Zorgwekkend ziekteverzuim

5 of meer ziekmeldingen per schooljaar of
10 of meer ziektedagen per schooljaar.

- Samenwerking met ouders en de Jeugdgezondheidszorg
- Geoorloofd verzuim verdient ook de aandacht: Je mist onderwijstijd.

WETTELIJK KADER LEERPlicht

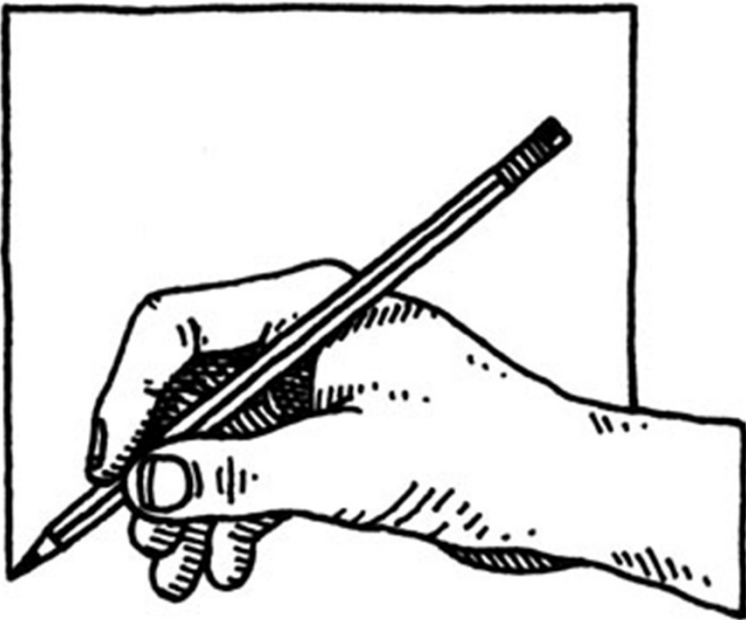
Ongeoorloofd verzuim van 16 klokuren binnen 4 weken wordt altijd gemeld (wettelijk verplicht)

Geoorloofd verzuim mag ook eerder gemeld worden, wanneer de school dat nodig vindt/zorgen heeft. Zorgwekkend ziekteverzuim melden in samenspraak met de Jeugdgezondheidszorg (schoolarts).

- www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/registeren-en-melden-van-ongeoorloofd-verzuim

- Ingrado: handreiking onderwijs, zorg en leerplichtwet.

<https://ingrado.nl/kennisbank/items/vernieuwde-handreiking-om-onderwijs-en-zorg-te-combineren-binnen-de-wettelijke-kaders>

Geel: 80-95 % aanwezigheid

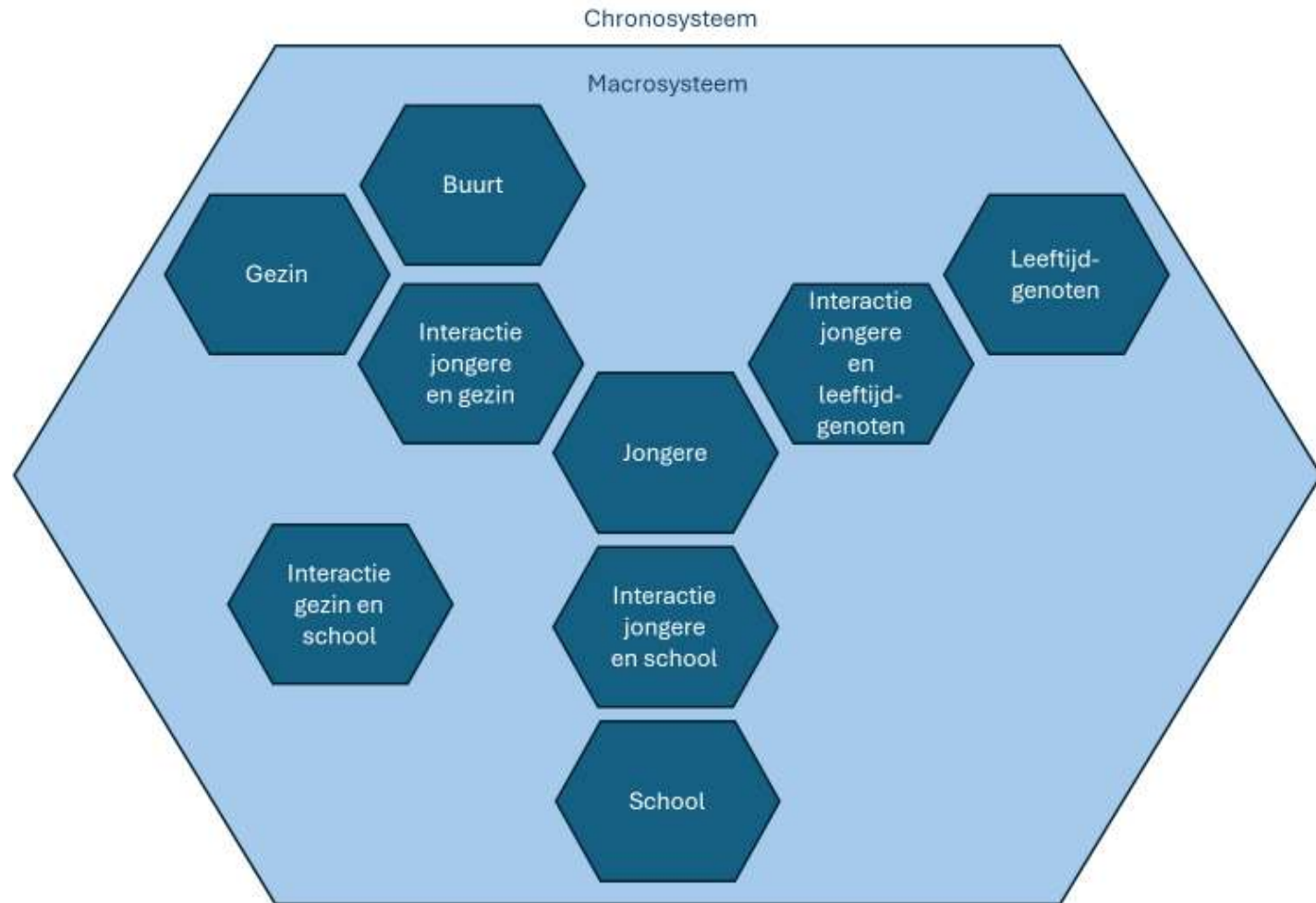
- Leerlingen die tussen de 19 en 22 uur p. week op school zijn
- Denk aan: regelmatig te laat komen of eerder opgehaald worden, frequente ziekmeldingen, somatische klachten, niet mee doen met de gymles, afwezigheid bij uitjes.
- Omdat het verzuim beperkt is, wordt er vaak nog geen onderliggende analyse gedaan: daar is winst te behalen.
- Belangrijk: waarnemen en begrijpen van afwezigheid & inzet van gerichte interventies

“Ik zie jou en je doet ertoe”

GELE LAAG: WAARNEMEN EN BEGRIJPEN VAN AFWEZIGHEID

Schematische weergave van domeinen die van invloed zijn op de aan- en afwezigheid op school

WELKE FACTOREN NEEM JE MEE IN JE ANALYSE?

1. Omgevingsfactoren
2. Gezinsfactoren
3. Ouderfactoren
4. Ouder/kind interactie factoren
5. Kindfactoren

<https://richtlijnenjeugdhulp.nl/tools/werkkaarten/> voor overzicht wetenschappelijk erkende factoren per onderwerp

Vertragen en koers bepalen

Om een complex probleem op te lossen is het belangrijk dat je je niet focust op de oplossing, maar eerst het probleem echt analyseert: de achtergrondinformatie identificeert en beoordeelt.

A stage with spotlights illuminating a circular platform. The stage is dark, and the spotlights create a bright, circular glow on the platform. The background is a gradient of blue and white.

WIE STAAT ER IN DE SPOTLIGHTS?

- Zet de leerling in het midden van het vel papier.
- Zet daaromheen de omgevingsfactoren, gezinsfactoren, ouderfactoren, ouder/kind interactiefactoren en kindfactoren: welke informatie is daarover bij jou bekend?
- Wat valt je op?

WAT IS DE BEDOELING VAN EEN INTEGRALE ANALYSE?

Het is geen doel op zich, maar onderbouwt het kiezen van een passende aanpak voor jongere / opvoeders en voor het stellen van concrete doelen en vervolgstappen (handelingsgericht).

Het laat zien dat de belangrijkste oorzakelijke invloeden in kaart zijn gebracht en dat geen belangrijke invloeden over het hoofd zijn gezien.

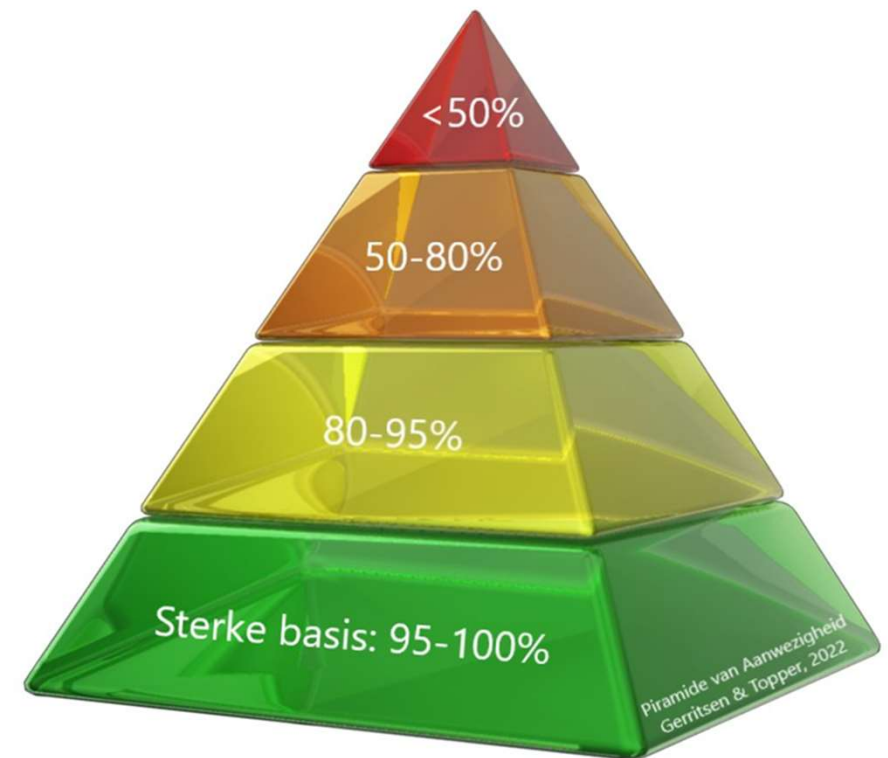
Het geeft vooral bij complexe problemen (bijvoorbeeld op meerdere gebieden) houvast, (h)erkenning en inzicht aan alle betrokkenen.

Het creëert draagvlak en motivatie voor de gezamenlijk gekozen aanpak van de problemen.

ORANJE: 50-80 % AANWEZIGHEID

- Leerlingen die tussen de 12 en 19 uur naar school gaan én leerlingen uit de gele laag, waarbij niet alle doelen behaald zijn.
- Kritische groep leerlingen waar we beter grip op willen krijgen om te voorkomen dat ze afglijden en volledig thuis komen te zitten. Normaliseren of triage?
- Ontwikkeling in de onderwijkskolom staat onder druk -> verbreding naar ontwikkelkolom om evt. onderliggend patroon te doorbreken. Samenwerking met partners.
- *“Als je blijft doen wat je deed, dan krijg je wat je kreeg”*
- Wat betekent de verminderde aanwezigheid voor de lesdoelen die je kunt stellen en de einddoelen waar je naar toe werkt?

HERHALENDE PATRONEN DOORBREKEN

- (Her)ijken van de integrale analyse
- Perspectief verbreden naar levensloopdenken
- Educatief partnerschap (opnieuw) inrichten
- Onderwijsdoelen bespreken: tijd, mogelijkheid en haalbaarheid.
- Inrichten experimenten in het *doen*: wat dient zich dan aan?
- Integraal plan thuis, onderwijs, zorg, gericht op herstel in de breedste zin – incl. regievoerder en 6 wekelijks evaluatie

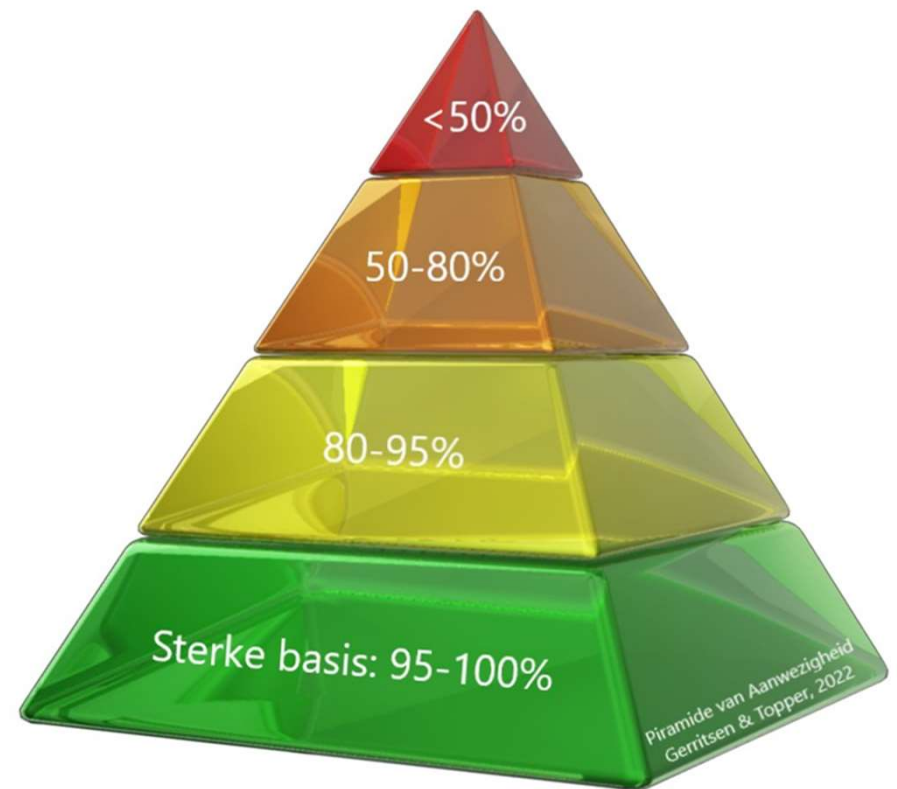

ROL VAN HET ONDERWIJS

- Signaleren en concretiseren: wat, wanneer, hoe vaak, hoe hardnekkig?
- Analyseren van de gegevens die op school bekend zijn
- Bespreken van de observaties
- Tijdig betrekken van kernpartners
- OPP als middel om patronen zichtbaar te maken

ROOD: <50% AANWEZIGHEID

- Leerlingen die minder dan 12 uur per week naar school gaan & leerlingen uit de oranje laag, waarbij de eerdere interventies onvoldoende hebben opgeleverd.
- Vanwege de duur en de hardnekkigheid van de onderliggende problematiek is voor deze leerlingen een meer intensieve combinatie van zorg en onderwijs nodig.
- “Zorg staat voor onderwijs” is vaak een uitspraak die voor deze leerlingen wordt gebruikt. Dat wil niet zeggen dat er vanuit onderwijs niks meer mogelijk is, maar dat het vanuit de onderwijskant alléén niet lukt om het proces in beweging te krijgen.

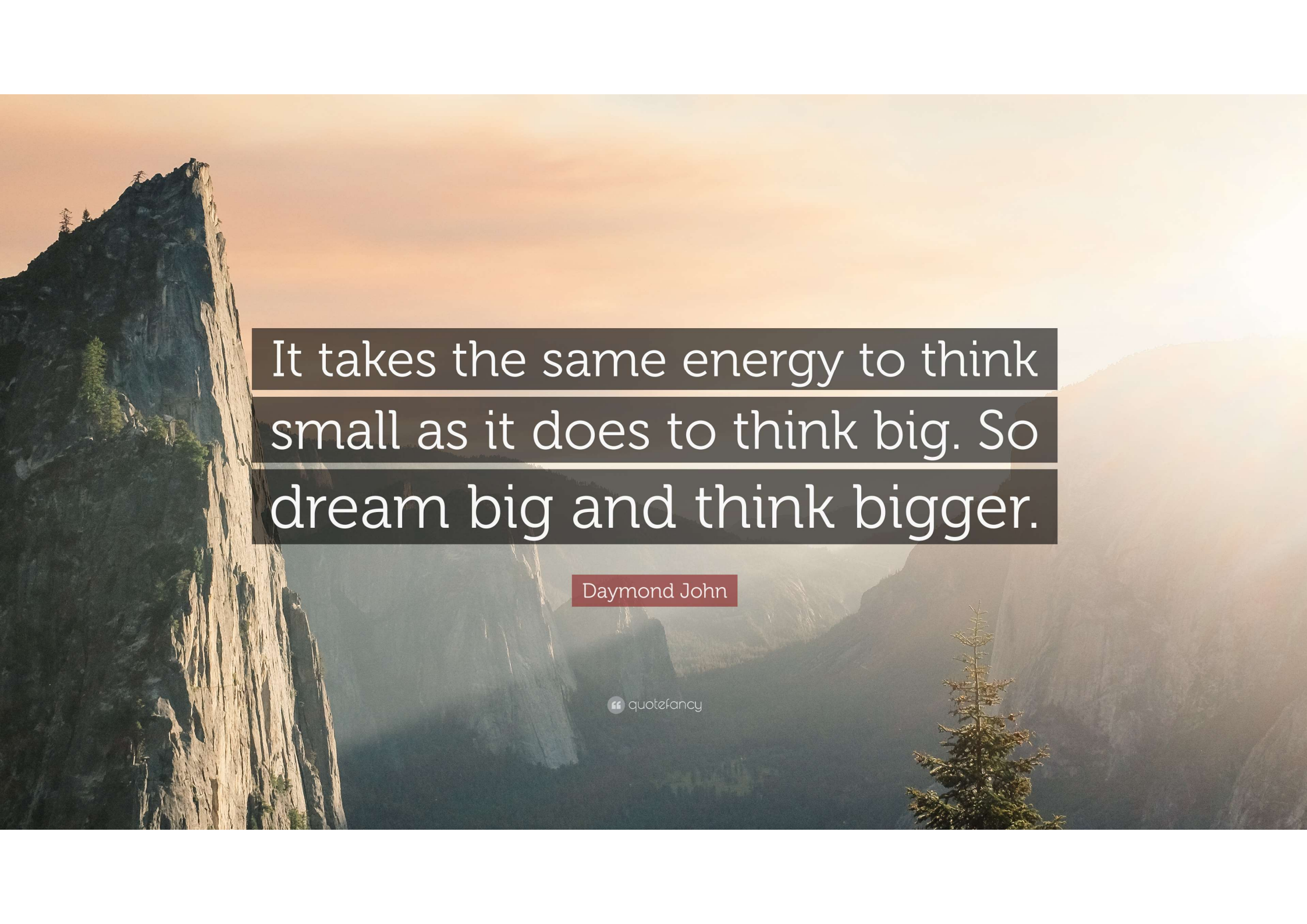

VERTRAGEN
VERDIEPEN
VERDRAGEN
VOLHOUDEN

“Het proces is een doel op zich”

Welk spoor trek jij
op jouw school?

A scenic view of a mountain peak at sunset or sunrise, with a quote overlaid on a dark banner. The background shows a rugged mountain range with a prominent peak on the left and a valley below. The sky is a mix of orange, yellow, and blue, suggesting the time is either dawn or dusk. The quote is centered on a dark, semi-transparent banner.

It takes the same energy to think small as it does to think big. So dream big and think bigger.

Daymond John

 quotefancy